

2025-09-26

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Lise Donovan
070-28 56 210
lise.donovan@tco.se

Remissvar angående betänkandet Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende (SOU 2025:56)

Ju2025/01097

TCO har beretts tillfälle att inkomma med yttrande över betänkandet Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende (Domarutredningen) och inkommer härmed med ett yttrande över de delar av utredningen som är av särskilt intresse för TCO.

Inledning och sammanfattning

TCO delar Domarutredningens uppfattning att det är viktigt med oberoende domstolar och domare och att detta har en central roll i demokratin och rättsstaten.

TCO:s utgångspunkt är att vi redan i dag har ett system som fungerar bra och att det därför inte föreligger något överhängande behov eller någon brådska att genomföra förändringar. Varje förslag som innebär en förändring av ett sådant välfungerande system behöver motiveras väl, övervägas noga och förankras brett.

TCO konstaterar att Domarutredningen ersätter en prövning av ansvarsutkrävande inom ramen för den arbetsrättsliga ordningen med ett nytt och oprövat system. Därutöver föreslås genomgripande ändringar i den materiella regleringen.

TCO saknar en gedigen analys av de faktiska problem som Domarutredningen ser och en konsekvensanalys av de förslag som man lägger fram samt möjliga alternativa lösningar på de problem som man avser att lösa med sina förslag.

TCO:s utgångspunkt är att syftet att stärka domstolarnas och domarnas oberoende, kan och bör genomföras inom ramen för det redan existerande arbetsrättsliga systemet.

TCO befarar att förslagen, om de genomförs, kommer att medföra ett antal negativa konsekvenser som inte väger upp de eventuella positiva effekterna. Dessutom borde det i utredningen ha beaktats att mindre ingripande åtgärder kan ge ett motsvarande, eller bättre, skydd.

TCO anser att den föreslagna ordningen är systemfrämmande och riskerar att hamna i konflikt med den svenska arbetsmarknadsmodellen och arbetsmarknadens parter autonomi.

TCO anser att frågan om hur domstolarnas och domarnas oberoende kan stärkas bör diskuteras och utredas vidare för att komma fram till en lösning som även berörda parter på arbetsmarknaden kan ställa sig bakom.

TCO *avstyrker* Domarutredningens förslag.

Ansvarsutkrävande bör ske inom det arbetsrättsliga systemet

Grunden till TCO:s inställning att ansvarsutkrävandet bör ske inom det arbetsrättsliga systemet är att även om det finns konstitutionella aspekter så är ordinarie domare också arbetstagare och i behov av ett arbetsrättsligt skydd, både genom lag (inklusive diskrimineringslagen) och kollektivavtal, samt genom det fackliga stöd som ges av arbetstagarorganisationer.

Sverige har en etablerad och fungerade arbetsmarknadsmodell med välorganiserade och starka parter. Modellen innefattar många delar och har tjänat Sverige och de svenska arbetstagarna väl och är något som TCO särskilt värnar.

Flera av Domarutredningens förslag, till exempel att arbetsgivaren och berörd facklig organisation inte ska vara part i ärenden i den föreslagna domaransvarsnämnden och att arbetstagarorganisationen inte har någon självständig rätt att delta i prövningen är förslag som är oroande och innebär dessutom att ansvarsutkrävandet hamnar långt ifrån verksamheten och verkligheten.

Fackligt stöd och arbetsrättsligt skydd är något som stärker arbetstagare i deras yrkesutövning och är enligt TCO en självklar del av en stark demokrati med oberoende tjänstemän (inklusive ordinarie domare).

Även om regelverket i vissa delar redan i dag ser annorlunda ut för ordinarie domare så skulle de nu aktuella förslagen på ett drastiskt sätt ännu mer avvika från den ordning som gäller för den stora merparten av offentligtanställda arbetstagare i Sverige. En sådan särbehandling kan komma att innebära att de ordinarie domarna ses som en särskilt gynnad grupp, vilket riskerar att leda till att förtroendet för och tilliten till domare, domstolarna och hela rättsväsendet, tvärt emot syftet med utredningen, försvagas.

Långsiktiga risker med förslaget

Utöver de farhågor som beskrivits ovan befarar TCO även en risk för smittoeffekter i riktning mot att införa speciallösningar för andra grupper av arbetstagare, vilket i förlängningen kan leda till en

uppluckring och försvagning av det svenska arbetsrättsliga systemet och den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Då Domarutredningen föreslår att de facto arbetsrättsliga frågor, som dessutom i vissa delar kan vara föremål för kollektivavtalsreglering, inte ska prövas inom ramen för ett dispositivt förfarande skiljer det sig tydligt från hur sådana frågor hittills har hanterats på svensk arbetsmarknad. Det torde även markant skilja sig från vad kollektivavtalsslutande parter har haft att utgå från avseende sin rådighet över eventuella kollektivavtalsregleringar.

Därtill kan det ifrågasättas om Domarutredningens förslag i alla delar är förenliga med Sveriges internationella åtaganden, bland annat ILO:s kärnkonvention 87 och ILO-konventionerna 111, 154 och 158. I detta sammanhang vill TCO hänvisa till Svenska ILO-kommitténs yttrande i ärende 20/2025.

En del av arbetsmarknadsmodellen består av tvistelösning och där är Arbetsdomstolen en respekterad och kompetent högsta instans i mål om arbetstvister. Utredningsförslaget innebär att Arbetsdomstolen i stor utsträckning frikopplas från frågor som gäller ordinarie domare och som hittills har handlagts av Arbetsdomstolen.

Utan att något konkret förslag lämnas förordar Domarutredningen även en nyordning som, om den genomfördes, skulle komma att innefatta direkt systemfrämmande inslag i form av bland annat en möjlighet att under vissa förhållanden överklaga Arbetsdomstolens avgöranden till Högsta domstolen. Förutom att det underminerar Arbetsdomstolens ställning som specialdomstol och högsta instans så skulle det också kunna leda till oroväckande konsekvenser för den arbetsrättsliga rättsutvecklingen.

De förändringar av det grundläggande regelverket för ordinarie domare som Domarutredningen föreslår och det synsätt på den svenska arbetsmarknadsmodellen som framskymtar i utredningens resonemang och förslag kräver sammantaget stor eftertänksamhet och en gedigen analys av konsekvenserna inte bara för dem som skulle omfattas av det nya regelverket utan även för de långsiktiga konsekvenserna för dem som inte gör det och för hela den offentliga förvaltningen.

TCO:s inställning och förslag

TCO avstyrker Domarutredningens förslag.

TCO anser att frågan om hur domstolarnas och domarnas oberoende kan stärkas bör diskuteras och utredas vidare för att komma fram till en lösning som även berörda parter på arbetsmarknaden kan ställa sig bakom. Det är ett bättre alternativ än att genomföra ett förslag som negativt påverkar ett välfungerande system, särskilt som det inte finns något omedelbart och konkret lagstiftningsbehov att beakta.

TJÄNSTEMÄNNENS CENTRALORGANISATION

Therese Svanström
Ordförande

Lise Donovan
Jurist